

ВІХЛЯЄВ М. Ю.

доктор юридичних наук, професор

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.41>

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ

підготовлену кандидатом юридичних наук Татаровою Тетяною Олександрівною
«Адміністративно-правові засади фіскального контролю в Україні»¹

У Видавництві «Факт» у 2022 р. вийшла друком монографія «Адміністративно-правові засади фіскального контролю в Україні», розроблена кандидатом юридичних наук Татаровою Т.О., яка є комплексним дослідженням адміністративно-правових засад фіскального контролю в Україні.

Досліджуючи дану проблематику авторка розкриває теоретико-методологічні засади фіскального контролю; доктринальні засади організації фіскального контролю; адміністративно-правовий статус суб'єктів фіскального контролю; напрями, форми та методи фіскального контролю; вдосконалення адміністративно-правових засад здійснення фіскального контролю в Україні.

В науковій літературі при дослідженні адміністративно-правових засад фіскального контролю в Україні більшість дослідників акцентує увагу лише на окремих проблемних аспектах організації та здійснення фіскального контролю. Крім того, низка досліджень ґрунтується на застарілому законодавстві і втратила свою актуальність. У зв'язку із цим доцільним та необхідним є проведення комплексного науково-теоретичного опрацювання основних аспектів правового регулювання фіскального контролю в Україні, із урахуванням положень чинного законодавства та наявних напрацювань вітчизняних правників.

Авторкою дуже слушно зауважено, що на сьогодні перед Україною постає багато гострих викликів, що негативно впливають на виникнення негативних ризиків у сфері економіки. Вирішити такі життєво важливі питання наша держава може лише розробляючи та проводячи послідовну й виважену зовнішню і внутрішню політику, одним із важливих напрямів вдосконалення якої має бути фіскальна політика держави.

Досліджувану проблематику авторка розкриває з позиції характеристики фіскального контролю як інструменту реалізації фіскальної функції держави. У зв'язку з цим перші (функції держави) охарактеризовано як такі, що: є частиною управлінської діяльності держави, її реакцією на існуючі актуальні виклики, завдання, що постають перед державою, та потреби суспільства; уособлюють основні напрями діяльності держави, причому необхідно розуміти, що такі напрями повинні бути глобальними та суттєвими, адже не можна ототожнювати функції з діяльністю держави; розкривають суть і призначення держави, відображають її ретроспективні та перспективні напрями розвитку; мають соціальне, економічне та політичне значення незалежно від виду функцій, оскільки сама по собі держава у процесі своєї діяльності не може бути аполітичною (нею буквально керують ті чи інші політичні сили), асоціальною (бо вся її діяльність спрямована на забезпечення належного рівня функціонування населення на її території), а також не враховувати економічні умови, оскільки саме за допомогою економічної сфери держава має ресурси для реалізації власних функцій; всі функції держави мають ґрунтовну законодавчу регламентацію, а засади їх реалізації закріплені в Основному законі держави, державних, регіональних і локальних програмах розвитку; є стабільними, тому що тісно пов'язані із завданнями держави, більшість яких, наприклад, забезпечення прав і свобод громадян, є незмінними; мають власну структуру, що складається з мети, функцій, її предмета, методів і засобів, за допомогою яких вона реалізується та форм, тобто їх зовнішнього вираження. Саме тому, автором доведено, що фіскальна

¹ Татарова Т.О. Адміністративно-правові засади фіскального контролю в Україні : монографія. Харків : Факт, 2022. 380 с.

функція держави є складовою системи фінансової функції як підсистеми основної економічної функції держави.

В розрізі зазначеного фінансний контроль розглядається не як правова категорія, що має дуалістичне тлумачення, а як уніфікований набір засобів, способів і методів, що втілюються у спостереженні та перевірці додержання нормативних приписів у фінансній сфері та порядку здійснення фінансово-господарської діяльності платників податків із метою попередження, виявлення та припинення порушень податкових норм. Фінансний контроль здійснюється задля гарантування безперервного та якісного функціонування системи оподаткування, а також безумовного додержання податкової дисципліни з боку платників податків, що по суті унеможливує або мінімізує здійснення будь-якого порушення податкового законодавства.

В монографії авторкою визначено основні чинники, які визначають значення фінансового контролю для економічного розвитку держави.

Наголошено, що саме принципи фінансового контролю надають можливість побудувати ефективну фінансову політику, спрямовану на забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також повноцінне наповнення бюджету держави, що сприятиме виконанню всіх соціальних стандартів в суспільстві.

Встановлено, що адміністративно-правовий механізм передбачає низку заходів державного впливу (способів та методів) на діяльність відповідних суб'єктів, у цьому випадку суб'єктів оподаткування (господарювання). Таким чином, до структури адміністративно-правового механізму здійснення фінансового (податкового) контролю в Україні віднесено: суб'єктів здійснення такого контролю та сукупність інструментів такого контролю, застосовувати які відповідні суб'єкти уповноважені у випадках, передбачених національним законодавством.

Зазначено, що податковий контроль є найважливішим видом державного фінансового контролю, пріоритетність якого виражається значенням податків і зборів для забезпечення нормального функціонування сучасної держави і суспільства в цілому.

Охарактеризовано чотири способи здійснення податкового контролю, а саме: 1) ведення обліку платників податків; 2) інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів; 3) перевірки і звірок; 4) моніторинг контрольованих операцій. Із аналізу складових податкового контролю було визначено особливості податкового контролю в системі фінансового контролю. Надано авторське міркування щодо особливостей податкового контролю.

Наголошено на існуванні в світовій науковій думці трьох основних типів фінансової політики: нейтральної, експансіоністської та стримуючої.

Проаналізовано підходи до організації і реалізації фінансового контролю в таких державах, як: Республіка Молдова, Канада, Республіка Албанія, Китайська Народна Республіка, що дало можливість авторці запропонувати шляхи підвищення адміністративно-правових засад фінансового контролю в Україні.

Таким чином, монографія Татарової Т.О. «Адміністративно-правові засади фінансового контролю в Україні» є справжнім науково-теоретичним надбанням у сучасній навчальній та науковій літературі, аналогів якому не має. Саме тому, розробка та видання монографії академічного рівня Татарової Тетяни Олександрівни є важливою подією в науковому світі України.

Слід зазначити, що до основ названої монографії його автором були покладені ґрунтовні напрацювання попередніх років, зроблені докторами юридичних наук, професорами В. Б. Авер'яновим, Ю. П. Битяком, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаковим, О. В. Кузьменко, Т. О. Мацелик, О. І. Миколенко, Н. М. Мироненко, Н. Р. Нижник, О. П. Рябченко, А. О. Селівановим, В. М. Селівановим, В. Ф. Сіренком, М. М. Тищенком, В. І. Шакуном та інші.

Окрім того, ознайомлення зі змістом монографічної роботи в цілому, дозволяють стверджувати, що добре продумана структура монографії, яка складається з п'яти розділів, що включають в себе п'ятнадцять підрозділів, дозволяє викласти матеріал логічно та послідовно.

Дана робота є актуальною та необхідною для розвитку правової науки в цілому та адміністративної науки безпосередньо. Тому вважаю, що опублікування монографії Татарової Т.О. «Адміністративно-правові засади фіскального контролю в Україні» є необхідним кроком до розбудови демократичної держави.

Наведена бібліографія, її обсяги та періодичність свідчить про те, що автор ґрунтував викладений матеріал на працях вчених різних країн та різних часів, що, безумовно, є свідченням про додержання вченим принципу плюралізму в наукових дослідженнях.

Загалом, можна стверджувати, що рецензована монографія Татарової Т.О. «Адміністративно-правові засади фіскального контролю в Україні» є вагомим внеском у розвитку адміністративно-правової науки України. Її поява здається більш ніж своєчасною, бо саме такі монографічні праці допомагають студентам, здобувачам, аспірантам, докторантам України здобути якісні знання щодо адміністративно-правових засад фіскального контролю в Україні. Репрезентована наукова монографічна праця є, безумовно, корисним для використання в навчальному та науково-дослідному процесі у вищих навчальних закладах.

Результати дослідження можуть бути використані в подальших наукових розробках з цієї проблематики, в навчальному та науково-дослідному процесі, практичній діяльності, законодавчому процесі.

